

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Agnieszki Połanieckiej
pt.: Kultura fizyczna w województwie śluskim w latach 1975-1998

Mgr Agnieszka Połaniecka podniosła temat często goszczący w monografiach oraz w różnego rodzaju opracowaniach dotyczących genezy polskiego sportu. Z dużym zadowoleniem należy przyjąć inicjatywę doktorantki, tym bardziej, że obok warstwy czysto sportowej Autorka podniosła w recenzowanej rozprawie zagadnienia organizacyjne. Zajęła się obszarem administracyjnym, który od około 14 lat stanowi część innych województw. Uzasadnione jest zatem historyczne ujęcie problemu, gdyż analizowany obszar „zamknął” się definitywnie w przestrzeni czasowej powyżej jednej dekady. Zakres czasowy analizowanej dysertacji nie budzi najmniejszych zastrzeżeń, gdyż zamyka się on w okresie administracyjnym województwa śluskiego.

Tytuł omawianej pracy wg mnie mógłby nie budzić zastrzeżeń, gdyby całość rozważań poświęcono wychowaniu fizycznemu, sportowi, rekreacji ruchowej i rehabilitacji ruchowej. Jednakże, jako bardzo znaczącą część pracy przedstawiono genezę turystyki na analizowanym obszarze. Uważam to za błąd, który powinno się naprawić, dokonując zmiany w tytule bądź zmieniając proporcje w ewentualnym przygotowaniu dysertacji do druku jako monografii. Autorka słusznie jako podstawy analizy historycznej dokonała charakterystyki województwa śluskiego a także przedstawiła tradycje kultury fizycznej na analizowanym obszarze do 1975 roku.

Autorka rozprawy doktorskiej, dotyczącej genezy kultury fizycznej i turystyki w województwie śluskim w okresie niejednorodnym, bo w czasie Polski Ludowej do 1989 roku i w trakcie III Rzeczypospolitej – w początkowym okresie transformacji systemowej – podjęła się zadania trudnego, próby wypełnienia znaczącej luki w historiografii Pomorza Środkowego. W tym miejscu należy stwierdzić, że w momencie przystępowania do badań, nie miała ona żadnych rozterek

metodologicznych, gdyż jednopłaszczyznowość przekazu charakterystycznego dla prac historycznych spowodowała konieczność tradycyjnego opracowania dziejów.

Nie bez wpływu na skalę trudności analizowanego okresu były zmieniające się realia organizacyjne, zarówno na szczeblu centralnym, jak i na poszczególnych poziomach zarządzania.

Podejmując badania, Autorka postanowiła odpowiedzieć na pytania badawcze poprzez dokonanie kwerendy materiałów źródłowych znajdujących się w: Archiwum Akt Nowych w Warszawie (Autorka uznała te badania za nieskuteczne), Archiwum Komitetu Centralnego PZPR (sukces szczątkowy – według Autorki). Mało skuteczne okazały się też poszukiwania przeprowadzone w aktach Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki. Podobne problemy Autorka napotkała także w Archiwum Państwowym w Gdańsku oraz w Centralnym Archiwum Wojskowym w Rembertowie. Natomiast, cenne z punktu widzenia możliwości analizy rozwoju kultury fizycznej w województwie śluskim okazały się badania przeprowadzone w Archiwum Państwowym w Koszalinie, w śluskim oddziale tej placówki oraz w oparciu o akta Wojewódzkiej Rady Narodowej w Ślusk. Skorzystała również z dokumentacji Składnicy Akt Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku – w Delegaturze w Ślusk.

Z różnym powodzeniem Autorka penetrowała akta w Urzędach Miast i Gmin w: Bytowie, Człuchowie, Lęborku, Miastku, Sławnie i Ustce. W kolejnym etapie poszukiwania zostały poszerzone o składnice akt: PTTK, ZHP, Okręgowego Związku Wędkarskiego, Polskiego Związku Łowieckiego.

Ponadto, Autorka skorzystała z dokumentów znajdujących się w rękach osób prywatnych, a także z dokumentów drukowanych, doniesień prasowych i monografii, artykułów, komunikatów oraz przyczynków.

Konstrukcja analizowanej pracy wynikająca z ram czasowych, określonych niejednolitym okresem – PRL i III Rzeczypospolitej nie może budzić wątpliwości, ze względu na nadrzędnie administracyjny chronologicznie, układ całej pracy. Praca jest przejrzysta i nie budzi pod tym względem zastrzeżeń, a dogłębna analiza poszczególnych rozdziałów wykazała logiczny porządek wewnętrzny i gwarancję całkowitej spójności dysertacji. Autorka wydzieliła siedem zasadniczych części,

stosując kryterium problemowe a także zakończenie, aneks, bibliografię, spis tabel, spis fotografii, indeks nazwisk, wykaz skrótów oraz streszczenie w języku angielskim, tworzące spójną całość. Pod tym względem opracowanie nie odbiega od innych opracowań historycznych. Tradycyjna jest także struktura wewnętrzna poszczególnych części pracy.

A mianowicie, wstęp zawiera analizę stanu badań dotyczących podjętego tematu wraz z charakterystyką bazy źródłowej i piśmiennictwo. W tej części pracy określono ramy czasowe i terytorialne pracy, konstrukcję, układ i charakterystykę dysertacji.

Rozdział I, charakteryzujący województwo śląskie, poza genezą tej struktury administracyjnej, ukazuje uwarunkowania geograficzne i antropogeniczne wraz ze stosunkami demograficznymi oraz rozwojem oświaty i szkolnictwa wyższego. Stosunkowo skromnie, na tle całej pracy, jawi się podrozdział 6 **Oświata i szkolnictwo wyższe**, którego odzwierciedlenie dotyczące akademickiej i szkolnej kultury fizycznej w rozdziale czwartym, również nie zostało znacząco rozbudowane.

Rozdział II, odnoszący się do tradycji kultury fizycznej na Pomorzu Środkowym do 1975 roku, stanowi podstawę do kolejnych analiz. Wycinkowo potraktowano genezę kultury fizycznej do 1945 roku, koncentrując się na latach kolejnych. A mianowicie, analizując tradycje sportowe omawianego obszaru do 1975 roku, skoncentrowano się przede wszystkim na: strukturach kultury fizycznej, zarówno państwowych, jak i społecznych, bazie materialnej i kadrze szkoleniowej a także na osiągnięciach sportowych.

W pozostałych rozdziałach analizowanej dysertacji doktorskiej, zachowano nadrzędność układu merytorycznego, w stosunku do ujęcia chronologicznego narzuconego tytułem i konstrukcją pracy a także uwarunkowaniami administracyjnymi.

W rozdziale trzecim przedstawiono kwestie organizacyjne kultury fizycznej w województwie śląskim, ze szczególnym uwzględnieniem spraw materialnych i kadrowych. Mimo, iż w tytule zawarto określenie dotyczące całej kultury fizycznej, rozdział ten poświęcony jest przede wszystkim organizacji sportu, a głównie: rozwojowi klubów i sekcji sportowych, finansowaniu infrastruktury sportowej oraz

trenerom, instruktorom i działaczom sportowym. Ta część pracy w niewielkim stopniu dotyczy wychowania fizycznego (nauczycieli wf). W moim przekonaniu należałoby w tytule rozdziału dokonać zmiany, gdyż analiza dotyczy przede wszystkim sportu lub poszerzyć tę część opracowania o sprawy dotyczące wychowania fizycznego, rekreacji ruchowej i rehabilitacji ruchowej.

Rozdział IV został poświęcony uwarunkowaniom społecznym kultury fizycznej w byłym województwie śląskim. W jego ramach Autorka w sposób szczególny zaakcentowała informacje dotyczące sportu szkolnego oraz sportu osób niepełnosprawnych. Mimo tego, że sportowi akademickiemu poświęcono odrębny podrozdział, uważam, że powinien on być bardziej rozbudowany. Przedstawiając rozwój sportu w organizacjach młodzieżowych, uczyniono to niejednolicie, zasadniczy akcent kładąc na działalność Związku Harcerstwa Polskiego. Niewiele miejsca poświęcono również takim organizacjom, jak: Liga Obrony Kraju, Polski Związek Wędkarski i Polski Związek Łowiecki. Dopełnieniem rozdziału czwartego jest działalność Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej.

Rozdział V dotyczący funkcjonowania Ludowych Zespołów Sportowych w województwie śląskim, ze względu na swoją wagę mógł być potraktowany oddzielnie. Jednakże jego niewielka, zaledwie dwudziesto parostronicowa objętość pozwala na włączenie tej części dysertacji do rozdziału czwartego. W tym rozdziale przyjęto porządek charakterystyczny dla opracowań organizacyjnych. Ujęto w nim fakt powstania LZS w województwie śląskim oraz takie aspekty organizacyjne, jak: analiza infrastruktury sportowej, aktywność działaczy sportowych i kadry szkoleniowej oraz związany z tym rozwój poszczególnych dyscyplin sportowych. Autorka powinna zastanowić się nad słusznością zapisu **aktyw społeczny**, gdyż jest to pojęcie charakterystyczne dla okresu PRL.

Sport wyczynowy w latach 1975-1998 należy określić jako cenną część pracy. Godna zastanowienia jest inna od przedstawionej struktura rozdziału szóstego, gdyż ta zaprezentowana w pracy jest nieprawidłowa. Umiejscowione w ramach gier zespołowych: badminton, tenis i tenis stołowy, są sportami indywidualnymi, podobnie jak wiele innych, dla których poczyniono odrębną klasyfikację.

Znaczącym wzmocnieniem pracy jest rozdział siódmy dotyczący rozwoju turystyki w województwie śląskim. Po zastosowaniu wcześniejszej uwagi dotyczącej zmiany w tytule dysertacji, uważam jego umiejscowienie w pracy za niezbędne. Turystyka nie jest częścią kultury fizycznej, lecz jest z nią nierozzerwalnie związana, co powoduje konieczność wspólnego ujęcia. Przedstawiając infrastrukturę turystyczną byłego województwa śląskiego, Autorka zaprezentowała walory turystyczne, organizacje turystyczne, bazę noclegową oraz aktywność działaczy turystycznych. Ze zrozumiałych względów najwięcej miejsca w tej części pracy poświęcono szlakom turystycznym oraz Polskiemu Towarzystwu Turystyczno – Krajoznawczemu.

Zakończenie ocenianej dysertacji doktorskiej zostało skorelowane z całością opracowania, zawierając wskazania zawarte w poszczególnych częściach pracy. W tym przypadku nie zabrakło ogólnej prezentacji wcześniejszych dokonań w zakresie kultury fizycznej na analizowanym terenie.

Pracę wzbogacają załączniki: dyplomy, plakaty, proporce, oryginalne zestawienia i pisma obrazujące dokonania i aktywność sportową na terenie ówczesnego województwa śląskiego.

Bibliografia została przedstawiona z dużą starannością. W jej ramach, dokonano podziału na: Źródła – w pierwszej kolejności i Opracowania. Jednakże, korzystając z wydawnictw źródłowych, Autorka nie wykorzystała ***Bibliografii enumeratywnej historii polskiej kultury fizycznej 1985-1999***, autorstwa W. Moska i M. Gizowskiego. Techniczne ujęcie przypisów nie podlega dyskusji, ze względu na staranność i konsekwencję w całym opracowaniu.

Pracę wyróżnia szeroka baza źródłowa. W moim przekonaniu reprezentatywna i dająca możliwość rzetelnego opisania badanych zagadnień.

Autorka słusznie zdecydowała się na: spis tabel, spis fotografii, indeks nazwisk oraz alfabetyczne ułożenie kilkudziesięciu skrótów jednostkowych struktur, które pojawiły się w pracy, dzięki czemu czytelnik otrzymał dodatkowo przejrzysty obraz pracy.

W pracy pojawiły się błędy w składni zdania a także klasyczne błędy literowe, które nie przesądzają o generalnej ocenie dysertacji. Rozprawa Jest istotnym krokiem w badaniach nad dziejami sportu polskiego na Pomorzu. Ukazuje wiele nieznanych

aspektów słupskiej kultury fizycznej. Pragnę podkreślić, że doktorantka zebrała reprezentatywny materiał, źródłom zadała trafne pytania badawcze i udzieliła na nie odpowiedzi. Temat przedstawiony w tytule rozprawy został omówiony w sposób nowatorski, precyzyjnie i szczegółowo.

Jestem w zupełności przekonany, że przedstawiona do recenzji praca doktorska spełnia ustawowe wymogi stawiane tego rodzaju pracom. Wnoszę więc o dopuszczenie mgr Agnieszki Połanieckiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego, w tym do publicznej obrony rozprawy.

dr hab. Waldemar Moska prof. nadzw.